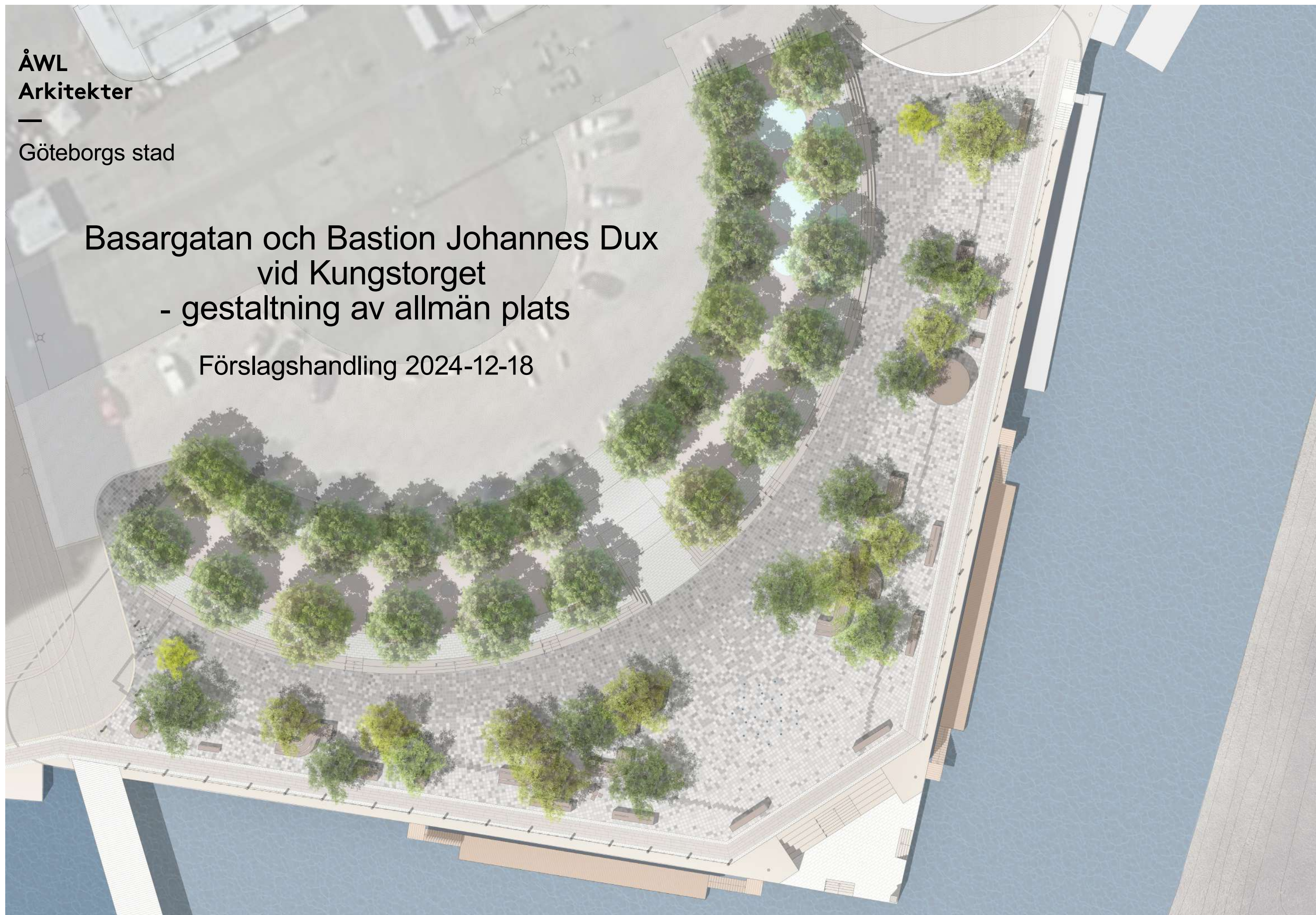

ÅWL
Arkitekter
—
Göteborgs stad

Basargatan och Bastion Johannes Dux vid Kungstorget - gestaltning av allmän plats

Förslagshandling 2024-12-18

Innehållsförteckning

Bakgrund och förutsättningar	3
Koncept	4
Koncept inspiration	4
Koncept beskrivning	5
Koncept gestaltningsförslag	6
Koncept rörelse och rumslighet	7
Koncept övergripande gestaltningsgrepp	8
Illustrationsplan	9
Gestaltningsförslag beskrivning	10-11
Sektioner	12-14
Visualiseringar	15-17
Växtkoncept	18
Belysningskoncept	19
Bilagor	20

"Stadsmiljönämnden får i uppdrag att med inspiration från Göteborgs Stads stadsmiljöplan ta bort parkeringarna på Kungstorget längs Basargatan i syfte att skapa en levande stadsmiljö med plats för lek, restauranger, handel och möjlighet att komma nära vattnet.

Framkomlighet för leveranser och korttidsparkeringar för butikernas kunder ska tillgodoses."

Göteborgs stads budget 2023

Göteborgs
Stad

Basargatan och Bastion Johannes Dux vid
Kungstorget - gestaltning av allmän plats
Förslagshandling

Beställare: Stadsmiljöförvaltningen, Göteborgs Stad
Projektledare: Åsa Hagnestål
Konsult: ÅWL Arkitekter genom Linda Andsberg,
Martin Andersson och Karin Axi

Samtliga foton och illustrationer ©ÅWL Arkitekter om inget annat anges.

Bakgrund och förutsättningar

Stadsmiljönämnden fick år 2023 i uppdrag av Kommunfullmäktige att med utgångspunkt i Göteborgs Stads stadsmiljöplan ta bort parkeringarna på Kungstorget längs Basargatan. Detta med syfte att skapa en levande stadsmiljö med plats för vistelse och möjlighet att komma nära vattnet. Platsen som är aktuell för omdaning är belägen utmed Basargatan mellan Basarbron och Kungstorget östra, samt de hårdgjorda ytorna söder om Kungstorget mot bastionen Johannes Dux. Platsen ligger inom Vallgraven och är därmed en del av Göteborgs historiska stadskärna.

Stadsmiljöförvaltningen har fått i uppdrag att under 2024 ta fram ett gestaltungsförslag med syftet att på denna plats skapa en attraktiv vistelsemiljö för människor.

Det aktuella området omfattar totalt ca 6000 kvadratmeter, varav 4500 kvadratmeter består av främst gatuparkering och cirka 1500 kvadratmeter består av befintlig trädplantering på Kungstorget.

Till grund för detta gestaltungsförslag ligger en analysrapport. I den utreds förutsättningar, hur platsen nyttjas idag, befintliga värden på och omkring platsen samt hur platsen kopplas till sin omgivning. Rapporten innehåller även avväganden och ställningstagande till vilka funktioner och värden som ska ligga till grund för platsens framtida gestaltning.

Den plats som denna förslagshandling omfattar är en del av det som heter Kungstorget. Platsen består dels av bågen med träd, dels av Basargatan och bastionsspetsen. I den här förslagshandlingen har vi valt att benämna dessa olika delar med tillfälliga namn för att kunna särskilja uppdragsområdet från resten av Kungstorget.

Bågen med träd benämner vi "Basarbågen" och hela ytan mellan bågen och vallgraven benämner vi "Basartorget".

Flygfoto över platsen idag. Bildkälla: Lantmäteriet.

Koncept - inspiration

1800-talsstaden

information-plats historiska axlar
gatsten

historisk läsbarhet

utblickar **basarernas form**
gedigna material
bastionens form

folkets torg

lekskulptur

paviljong scén
barn äldre

människan i centrum

flexibel yta för evenemang aktivitet

vattenkontakt

barn

gångstråk längs kajkant

beslysning vid vatten

god vattenkontakt

hängytor vid vattnet

gestaltat vattenrum

bryggor

omfamnande växtlighet

skir lövskugga frodiga planteringar

grönskande torg

ekosystemtjänster

dagvattenhantering **Biologisk mångfald**
kröntäckning

intima rum

solsoffa lugn och ro
sittplatser

plats för vistelse

hängytor bryggor

sittrappa

stora rum

Koncept - beskrivning

Den aktuella platsen ligger mellan Vallgraven med Kungsparken i fonden och Kungstorget med Saluhallen alldeles inpå. Platsen bär på en betydelsefull historia, dels som försvarsfästning, dels som viktig handelsplats.

I Analysrapporten gjordes ett antal avväganden och ställningstaganden baserade på olika värdekategorier kopplade till uppdraget. Dessa ligger till grund för koncept och gestaltning och är:

Sociala värden och funktioner

- Vistelseytor för både rofylldhet och aktivitet
- Mer grönska i form av fler träd samt markvegetation
- Möjlighet att vistas nära vattnet
- Generöst med sittplatser i olika lägen
- Möjlighet och plats för tillfälliga event

Rum och utblickar

- Utvecklade utblickar och viktiga siktlinjer från platsen
- Platser vid kajen som stärker kontakten med vattnet
- Stärkt visuell kontakt med Kungsparken

Stråk och kopplingar

- Framkomlighetsstråk för gång- och cykel som underlättar rörelse över platsen
- Stärkt koppling från Korsgatan till Basarbron
- Tydligare kopplingar mellan Basargatan och Vallgravstråkets fortsättning i båda riktningar
- Öppenhet som möjliggör att röra sig enkelt genom hela Kungstorget
- Kungstorget ska utgöra en plats i ett pärlband av platser längs vallgraven

Klimat

- Vistelseplatser i både sol och skugga och med skydd för regn

Trygghet

- Främja flöden av människor på platsen under hela dygnet
- Säkerställa god överblick på platsen
- Säkerställa god belysning på alla delar av platsen

Ekologiska värden

- Öka antalet träd och därmed andelen krontäckning
- Tillföra markvegetation för ökad biologisk mångfald
- Tillvarata dagvatten på plats i blågröna lösningar

Kulturmiljö

- Öka läsbarheten av den historiska användningen; befästningen och 1800-talsstaden
- Bevara läsbarheten av utbredningen av de tidigare basarerna
- Tydliggöra bastionen Johannes Dux

Målet är att skapa:

En attraktiv plats för vistelse med människan i centrum och ett samtida grönskande torg med historisk läsbarhet.

vilket har konkretiserats genom följande punkter:

För att främja rörelse mellan platserna, det vill säga Kungstorget, Basarbågen och Basartorget, öppnas den befintliga muren upp. En lång trappa i bågens gräns mot Basartorget fungerar som en bärande länk i detta.

Basartorget blir en öppen plats med trädgrupper som rumsindellare.

Grönskan på platsen förstärks dels genom trädgrupperna på torget dels genom markgrönska i Basarbågen.

Basarbågens struktur/utbredning bevaras, liksom placeringen av träden i bågform.

Hela platsen får generöst med sittplatser och långbord av olika typer och i olika lägen.

Bryggor i vattennivån utmed befästningsmuren gör nära kontakt med vattenrummet möjlig.

Belysningen av platsen är generös och skapar effekt. Den framhäver viktiga karaktärsskapande drag och ökar tryggheten.

Ett gång- och cykelstråk löper genom platsen och kopplar an till stråket som ska löpa längs med hela vallgravens sträckning.

En yta för aktivitet skapas i Basarbågen.

Hela Basartorget har en sammanhållen markbeläggning av granit för att bevara denna historiska struktur på platsen.

Koncept - gestaltungsförslag

LEGEND

Visuell koppling

Vattenkontakt

Grön rumsbildande volym /träd

Grönska på mark

Plats för aktivitet

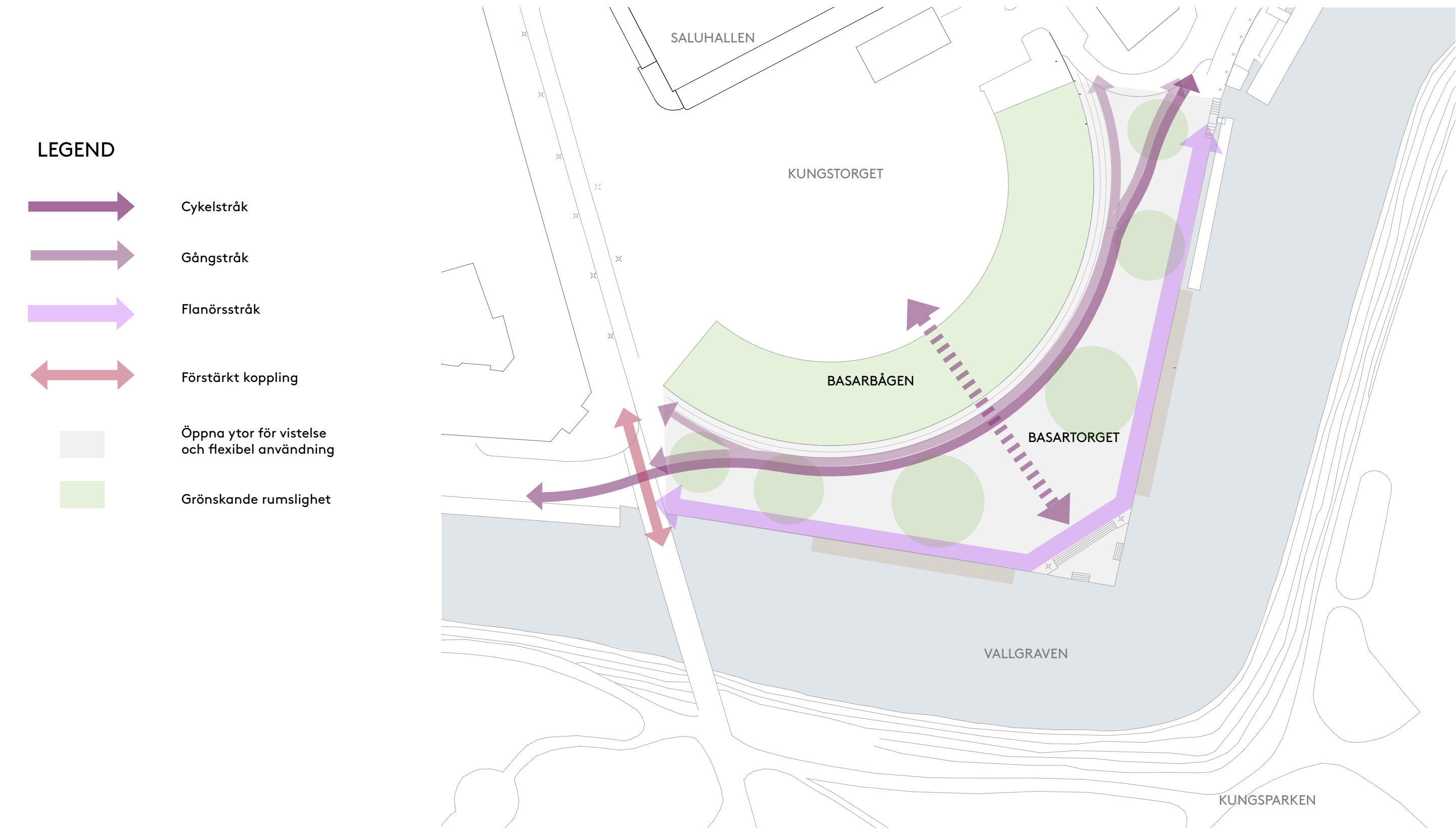
Öppen torgyta för vistelse och flexibel användning

Befästningsmurens historiska utbredning

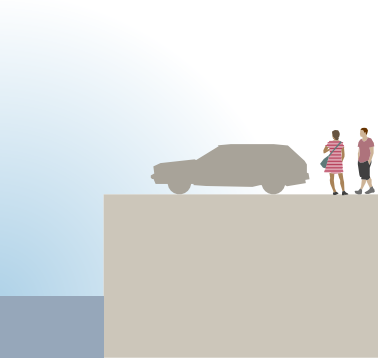
Koncept - rörelse och rumslighet

Koncept - övergripande gestaltungs-grepp

Nuläge

Vattenkontakt

Bilparkering och nivåskillnad försvårar vattenkontakt

Rumslighet

Avskärmande mur delar upp platsen

Kopplingar

Nuvarande trädskronor skymmer och försvårar koppling mellan Kungstorget och Basargatan

Förslag

Bryggor anpassade för vistelse främjar vattenkontakt

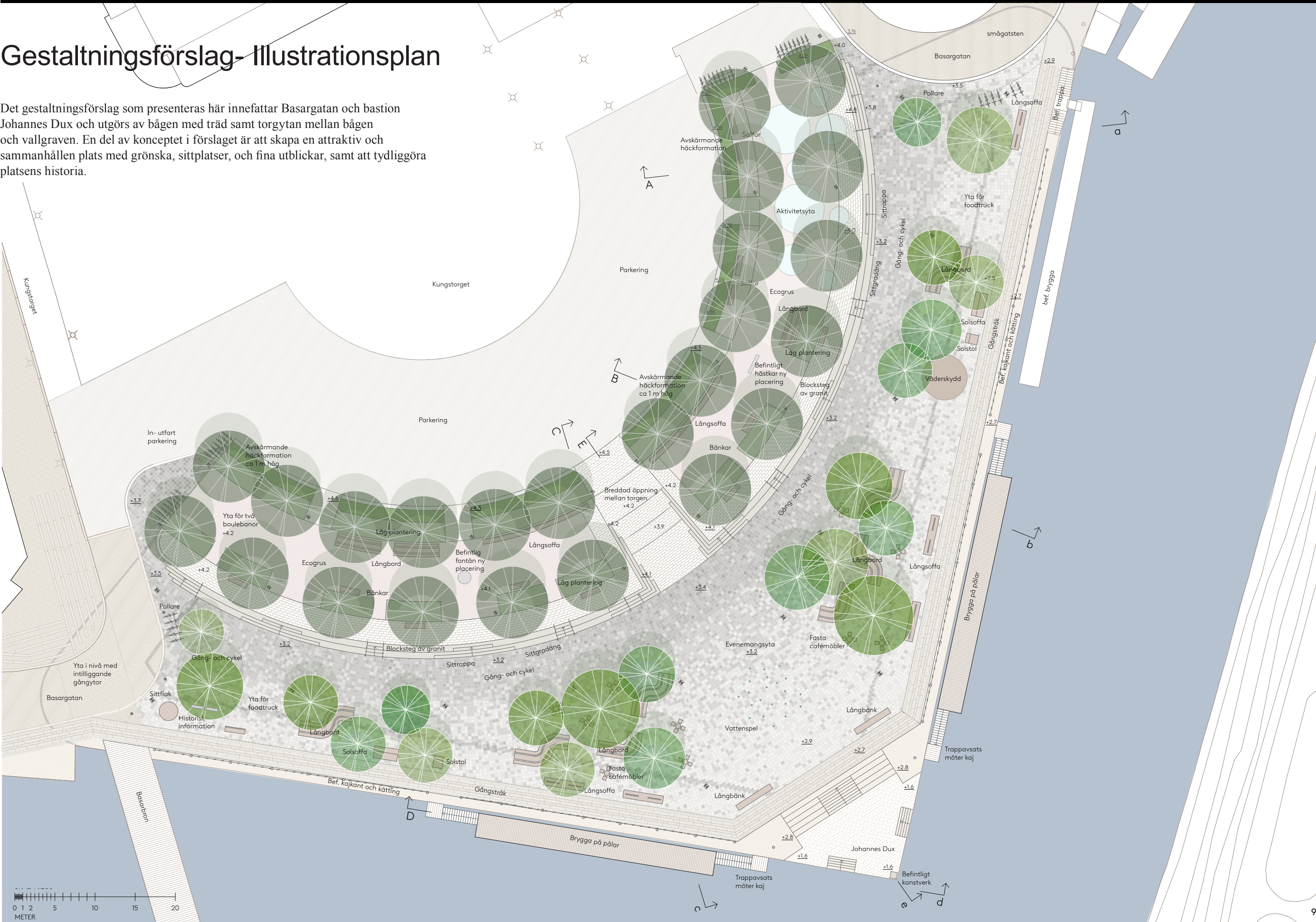
Sittrappa främjar rörelse och stärker koppling mellan platserna

Högre trädskronor öppnar upp och stärker koppling mellan Kungstorget och Basargatan

Gestaltningsförslag- Illustrationsplan

Det gestaltungsfor-slag som presenteras har innefattar Basargatan och bastion Johannes Dux och utgors av bagen med trad samt torgytan mellan bagen och vallgraven. En del av konceptet i forslaget ar att skapa en attraktiv och sammanhallen plats med gronska, sittplatser, och fina utblickar, samt att tydliggora platsens historia.

Gestaltningförslag – beskrivning

Basartorget

Basartorget med bastionsspetsen i centrum gestaltas som en öppen plats med grupper av träd i strategiska lägen, vilka fungerar som rumsbildare och delar in den stora platsen i olika rum. Det skapas rum mellan trädgrupperna och under trädkronorna. Träden placeras något oregelbundet för att ge liv åt platsen och är av olika karaktär och storlek. Träden ska kunna ge en skir lövskugga.

I den centrala axeln, mellan basarbågen och bastionsspetsen, är ytan stor och öppen. Här finns ett vattenspel med flera mindre fontäner i grupp som markerar platsens mitt och blir en fin attraktion under sommarhalvåret. I och med dess öppna karaktär och hårdgjorda golv kan platsen också användas för tillfälliga evenemang av olika slag såsom teater eller konsert med Kungsparkens grönska som vacker fond.

Muren mellan gatan och torget ersätts med en längsgående trappa bestående av sittvänliga trappsteg i kombination med sittgradänger vilket utgör en generös plats med informell sittmöjlighet. Trappan öppnar upp och länkar samman Kungstorget med Basartorget. Trappans läge och inbjudande och vistelsevänliga utformning gör att den förutspås bli platsens stora sociala mötespunkt. Här kan människor träffas och umgås, hänga, sola, leka med regnvatten, överblicka och ta del av stadens liv och rörelse. Längs med Basarbågen löper ett generöst gång- och cykelstråk med en minsta bredd på sex meter. Det utformas fritt och omöblerat och ska kännas som en del av torget och inte som en avgränsad gång- och cykelbana.

Utmed kajen löper ett promenadstråk med slät markbeläggning för tillgänglighet, i traditionellt utförande. Detta promenadstråk länkar samman Basartorget med gångstråket som planeras längsmed hela vallgravens sträckning. Den befintliga kättingen och kajskoningen bevaras som den är. I varje ände av Basartorget finns en yta som har plats för en foodtruck med mindre servering. Sittplatser placeras utmed kajstråket i form av långsoffor och solsoffor. Långsofforna är dubbelsidiga så att man kan få utblick både mot vallgraven liksom mot torgytan. Under de stora trädgrupperna föreslås dels lekfulla slingrade långbord dels fasta cafémöbler.

Hela Basartorget får en sammanhållen markbeläggning. Denna utformas som en gradient vilken är tätast närmast bågen och glesar ut sig mot vallgraven. Gradienten kan utgöras av till exempel varierande stenstorlekar, läggningsriktningar/mönster, typ av bearbetning samt nyans i markmaterialet. Markmaterialet består av granit, där en övervägande del utgörs av gatsten. I mån av utrymme under mark skapas sammanhängande växtbäddar som kan ta emot och fördröja dagvatten från omkringliggande ytor.

På bastionsspetsen görs en förändring av trappan som innebär att trappstegen blir längre och lättare att gå i än idag. På vardera sidor om trappan görs sittgradänger som möjliggör att sitta med utblick över vattnet. I övrigt bevaras bastionsspetsen som den är idag. För att kunna ta del av vattenrummet och komma riktigt nära vattnet föreslås bryggor i vattennivå utmed muren på båda sidor om bastionsspetsen. Likt de tvättbryggor som fanns på 1800-talet angörs de via trappor från kajen.

Utsnitt av Basartorget med sittplatser under trädkronor och utmed kajen

Kajkant med naturstenshallar och brygga i samma nivå

Solsoffor vid kajkant

Platsbildning med långbord

Träd skapar rum och erbjuder lövskugga

Aktivitet, vattenspel

Gestaltningförslag – beskrivning

Basarbågen

Den karaktärsfulla bågen med sina dubbla trädrader utgör en stomme på platsen, och förslaget innebär att bågens form bevaras men där de sjukdomsdrabbade träden ersätts av nya träd av bredkronig art i ungefär samma lägen. Träden bildar ett rum med sitt krontak som bidrar med grönska och skänker en relativt tät lövskugga. Träden stammas upp högre än befintliga träd för att skapa ett luftigare och ljusare rum liksom en bättre genomsiktighet. Den befintliga muren i gränsen mot Basartorget tas bort för att öppna upp mellan bågen och torgytan nedanför. Från torgytan framför Saluhallen kommer man kunna se vallgraven och Kungsparkens grönska mellan trädstammarna.

Under träden föreslås markvegetation i form av låga planteringar, med variation av växter, vilka följer bågens form. Basarbågen blir platsens gröna och ombonade rum. Bågens rum ska vara omslutande men ändå med en öppen känsla. Det finns många öppningar mellan planteringarna, både större och mindre, som gör att man kan röra sig fritt inom och genom bågen.

I östra delen av Basarbågen placeras en aktivitetsyta som kan fyllas med till exempel lekbara skulpturer eller spel och aktivitet av något slag. I bågens västra ände finns plats för boulevarder. I Basarbågens centrala delar finns sittplatser i form av långsoffor och långbord. De befintliga konstverken, en liten fontän och ett vattenkar, föreslås få vara kvar i bågen men i nya lägen.

Gränsen mot parkeringen på Kungstorget förses med en avskärmning i form av en låg häck cirka en meter hög. Detta för att skymma bilarna som annars blir för påtagliga i Basarbågens rum. I framtiden, om parkeringen försvinner, kan denna avskärmning tas bort för att få större genomsiktighet.

I mittaxeln mellan bastionen och Kungstorget, öppnas trappan upp och med ett större avstånd mellan träden för att skapa en generös utblick mot bastionsspetsen. För att få en tillgänglig koppling mellan trädbågen, som ligger knappt en meter högre, och Basartorget föreslås en bred ramp. Rampen består av hållar i natursten.

Markmaterialet i bågen föreslås vara ekogrus, för att bidra till en mjuk och ombonad parkkänsla. Sittrappan föreslås vara av bohusgranit, då det är ett gediget och hållbart material. Det passar också platsens 1800-talskaraktär. Delar av trappans sittor kan vara i trä för en mjukare och varmare känsla.

Utsnitt av Basarbågen med trappan och den svagt sluttande rampen upp mot Kungstorget

Stark rumslighet under högt krontak med aktivitetsskapande möblemang i bakgrunden

Markskikt av perenner och låga buskar

Välvd sittgradäng med träd på översta avsatsen

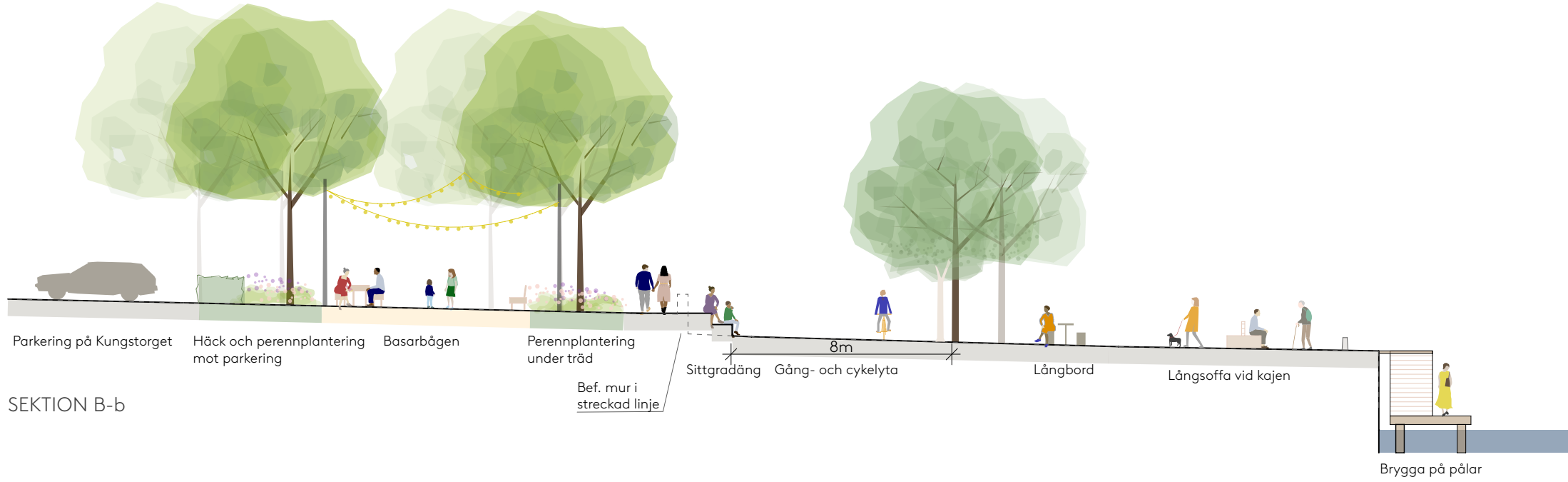
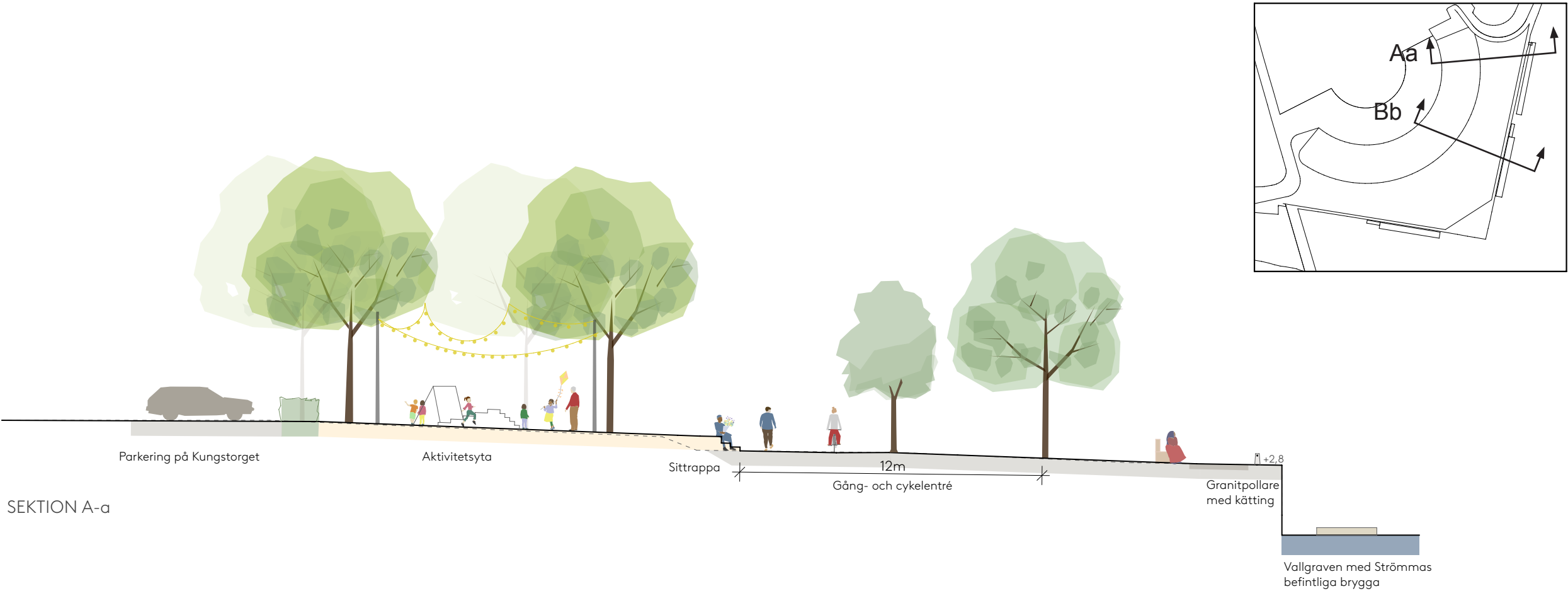

Aktivitetsmöbel

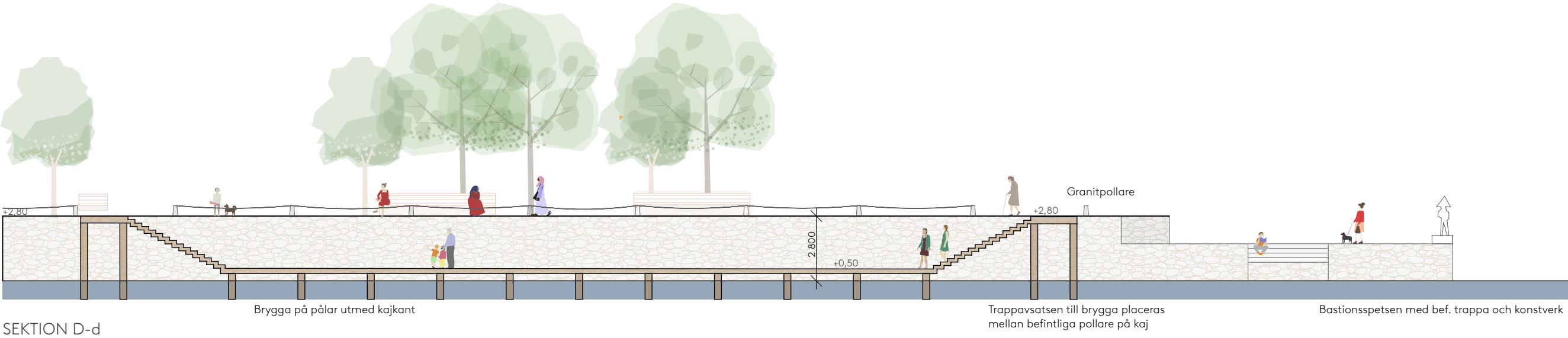
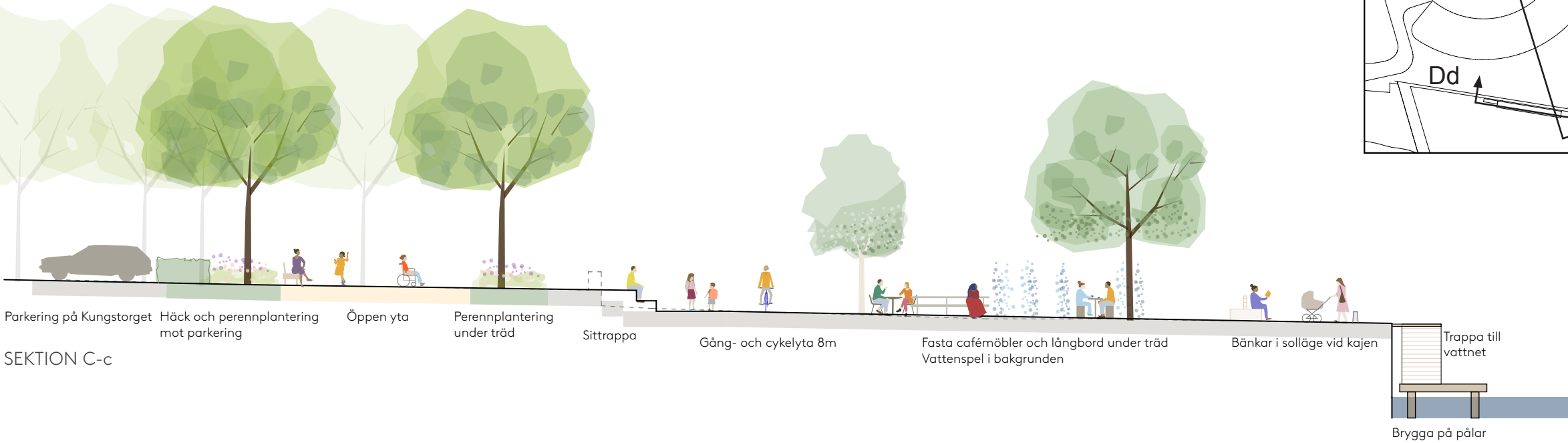
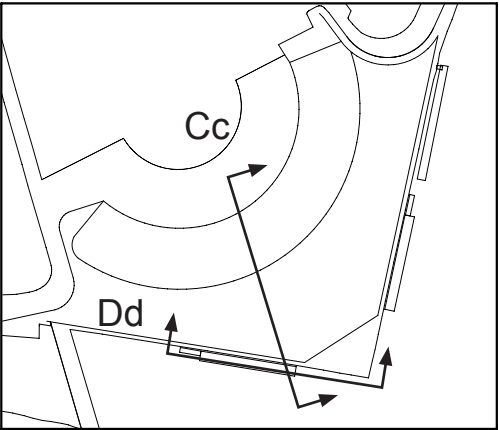
Trappa och sittgradäng av granitblock

Sektioner

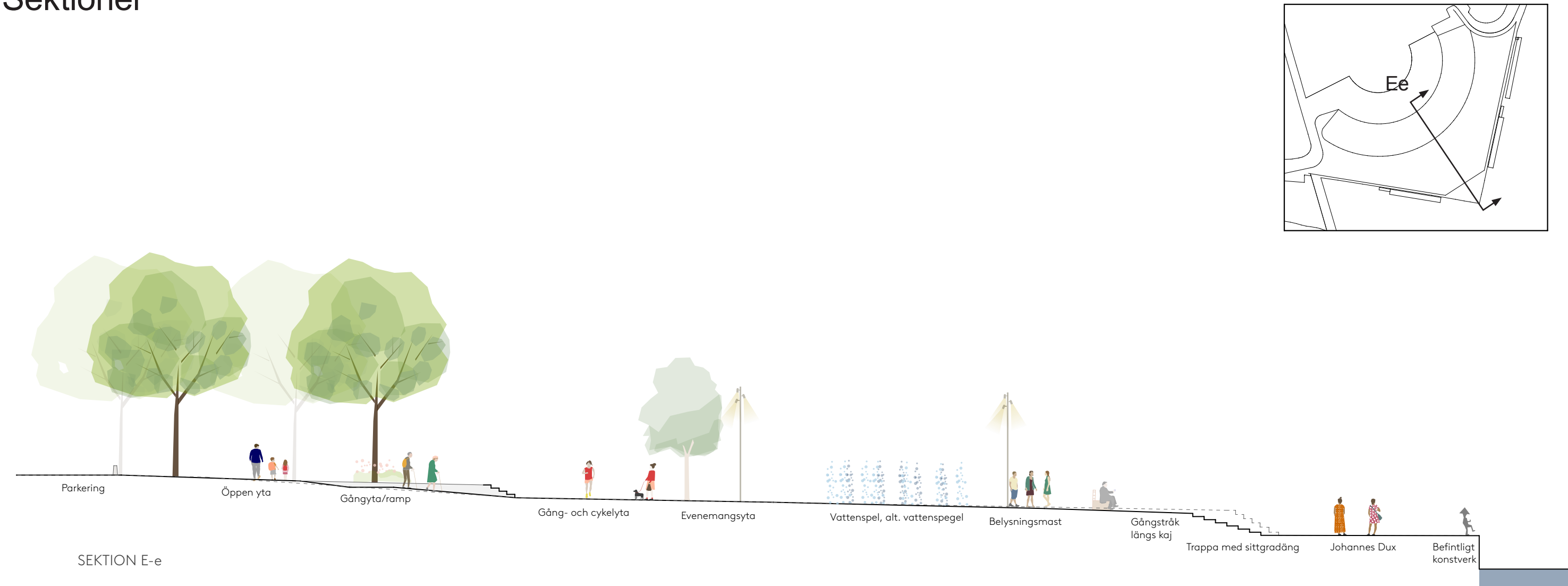
Skala 1:200

Sektioner

Skala 1:200

Sektioner

Skala 1:200

Vy över östra entrén. Bilden visar utformningen av Basartorget och delar av trappan som ersätter den idag befintliga muren i Basarbågen.

Vy över Basartorget från Basarbågen. Bilden visar utformningen av centralaxeln mellan Kungstorget och bastionsspetsen samt den stora öppna torgytan.

Vy över kajkant på den västra sidan. Bilden visar promenadstråket och bryggan längsmed kajen samt en del av Basartorget.

Växtkoncept

Platsens växter väljs med hänsyn till följande värden, upplevelsemässiga, ekologiska och funktionella. Planteringsytorna utgörs av ett markskikt med lägre marktäckande grönska främst i bågen medan det i övrigt huvudsakligen utgörs av ett trädskikt bestående av både flerstammiga buskträd och uppstammade träd i olika storlekar. En lång blomningssäsong säkert sälls med tidigt vårblommande lökar, träd och perenner som blommar från vår till höst. Där blomningen avslutas tar lövens sprakande höstfärger vid. Under vinterhalvåret bibehålls vissa gröna volymer iform av vintergröna buskar och perenner. Dessa skapar även ett grönt uttryck på platsen när den mesta vegetationen är avlövad.

Växter som gynnar pollinerande insekter och fåglar väljs samtidigt som arter med fruktsättning som riskerar att skräpa ner undviks. Komposition och växter ska vara robusta och lätta att sköta samtidigt som de ska klara av det allt varmare och torrare klimatet som här förstärks i och med platsens specifika läge i stenstaden.

Träden i bågen ska vara av storsvuxen art med bred krona som kan växa ihop och bilda ett sammanhängande krontak. Med fördel väljs en och samma art i hela bågen för att förstärka bågens form och uttryck. Träden ska vara av en art som ger en relativt tät lövskugga. I markskiktet föreslås blockplantering eller enklare matrixplanteringar av perenner för att skapa ett mer formstarkt uttryck som i sin tur framhäver planteringsytorna.

Den låga buskplanteringen mot parkeringen på Kungstorget bör vara formklippt för att inte hänga ut över omgivande ytor och för ett ge städat och stadsmässigt uttryck. Den ska bidra till rumslighet och avskärmning och är med fördel vintergrön för att även funktionen ska bibehålls även vintertid. Förslaget tillgodoser omgivande ytor för drift och skötsel.

I trädgrupperna på Basartorget ska uttrycket vara mer varierat och fritt. Här bör kontrastverkan och mångfald/variation vara ledord i valet av arter. Gemensamt för träden är att de de bör skilja sig från dem i Basarbågen. De ska också vara uppstammade till sådan höjd att det går fint att vistas under dem, samt att de ska ge en skir lövskugga. Även driftfordon ska få plats under dem. De ska vara av arter som inte släpper ifrån sig frukt, bär eller sav med tanke på vistelseytorna under dem. För att förtydliga torgytans början och slut kan ett av de enskilda träden vid entréplatserna vara av större storlek likt de i bågen.

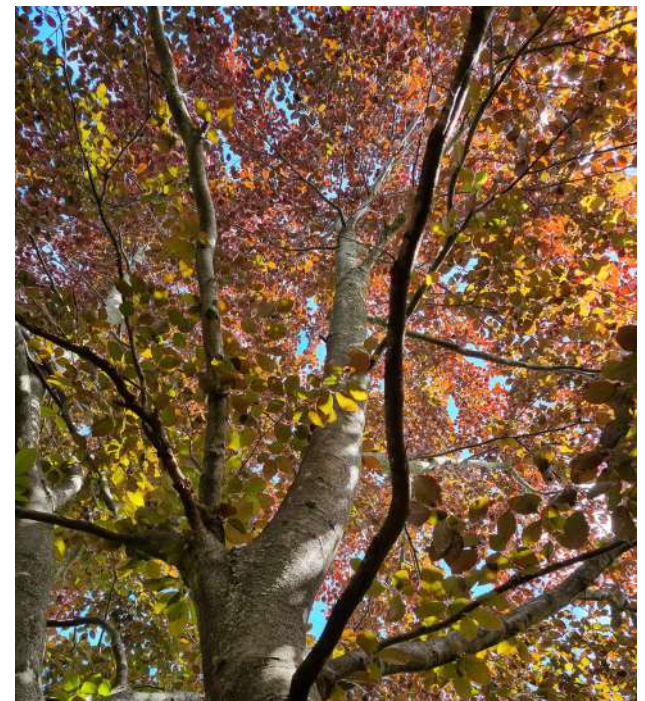

Foto: Elin Rowicki

Belysningskoncept

Belysningen på platsen utformas med trygghet och orienterbarhet som fokus. Karaktären av offentligt vardagsrum förstärks med belysning i en varm färgtemperatur som ger ett hemtrevligt sken. Inom de olika rummen anpassas belysningen för att framhäva viktiga karaktärsskapande drag. I bågen placeras stolparmaturer vid gångstråken för god allmänbelysning. Linhängd belysning på stolpar mellan träden föreslås för att förstärka rumskänslan och skapa en ombonad känsla. Sittrappans gradängers förser med belysning i trappstegen vilket förstärker bågformen med intilliggande stråk samt trappstegen på ett effektivt sätt.

På Basartorget föreslås ett antal belysningsmaster med tre till fyra riktade ljuskällor. Dessa placeras i kanten av trädzonen utmed gång- och cykelstråket och belyser både detta stråk samt de öppna ytor mellan trädgrupperna. Två master placeras även i den del av den stora centrala platsen som ansluter till bastionsspetsen. Punktbelysning i marken föreslås på ytan där vattenspelet är placerat. Utmed kajen och promenadstråket behålls den befintliga belysningen med stolparmaturer av äldre modell. Ett antal utvalda träd i trädgrupperna förser med markbelysning som lyser upp träden underifrån, vilket ger en vacker effekt.

Bryggorna förser med markarmatur som belyser befästningsmuren men även blir fina ljuspunkter på själva brygggolvet. Murbelysningen upplevs från vattnet och från Kungsparken.

I övrigt förser konstverk och väderskydd med riktad belysning av olika slag anpassat till respektive objekt.

Mast med 3-4 riktade ljuskällor

Stolparmatur

Befintlig stolparmatur i äldre stil

Markarmatur
Belyser träd underifrån

Markbelysning som spridda ljuspunkter

Effektbelysning i gradängernas sättsteg i bågen

Linspänd belysning mellan stolpar

Markarmatur som belyser murfasad och som ljuspunkter på brygga

Riktad belysning av konstverk

Mast med flera riktade strålkastare

Belysning av träd underifrån

Ljuspunkter i mark

Belysning av träd underifrån

Linspänd belysning med lyktor

Effektbelysning i trappa

Bilagor

Förutom huvudalternativet har ytterligare två mer modesta kostnadsalternativ av gestaltningsförslaget tagits fram. I de alternativa förslagen behålls de strukturskapande åtgärderna som annars blir omöjliga eller väldigt kostnadsdrivande att göra i ett senare skede. Jämfört med huvudalternativet är de andra två alternativen mer avskalade och innehåller färre av de eftersökta kvaliteter på platsen.

Innehållsförteckning bilagor

Kostnadsalternativ 2	21
Kostnadsalternativ 3	22
Trafikförslag	23

Kostnadsalternativ 2

I samtliga tre alternativ utförs de strukturskapande åtgärderna, den nya trappan och trädplanteringarna på Basartorget och i bågen, som annars blir omöjliga eller väldigt kostnadsdrivande att göra i ett senare skede.

Kostnadsalternativ 2 jämfört med huvudalternativet är ett bantat alternativ där "wow-effekter" försvinner och som uppfyller färre av de eftersökta kvalitéerna.

Följande utgår:

Bryggorna (Dock behövs redan i första skedet ett hänsynstagande till belastningar och utpekande av platser som behöver vara användbara vid senare pålningsarbete och anläggning av bryggor)

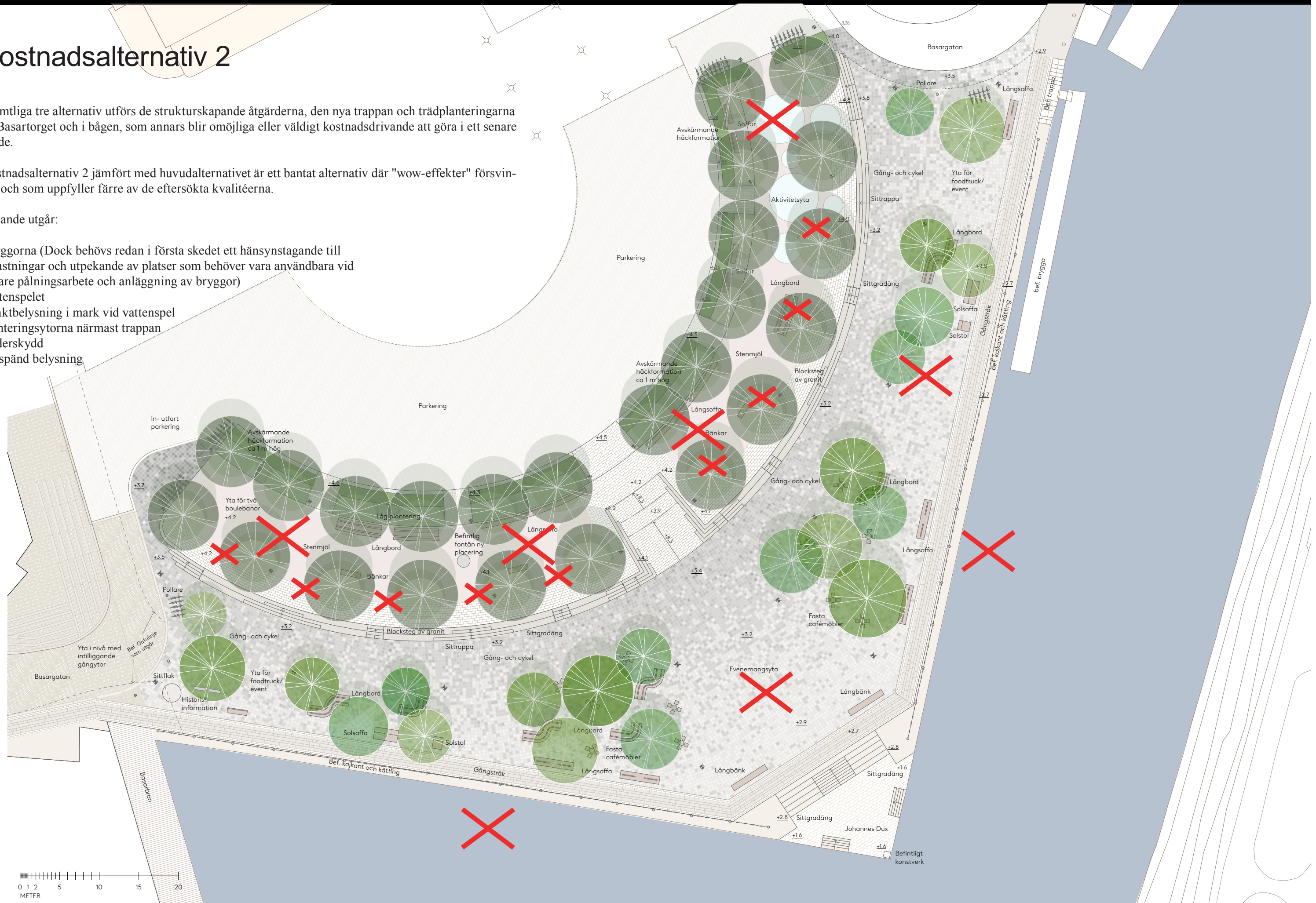
Vattenspelet

Punktbelysning i mark vid vattenspel

Planteringsytorna närmast trappan

Väderskydd

Linspänd belysning

Kostnadsalternativ 3

I samtliga tre alternativ utförs de strukturskapande åtgärderna, den nya trappan och trädplanteringarna på Basartorget och i bågen, som annars blir omöjliga eller väldigt kostnadsdrivande att göra i ett senare skede.

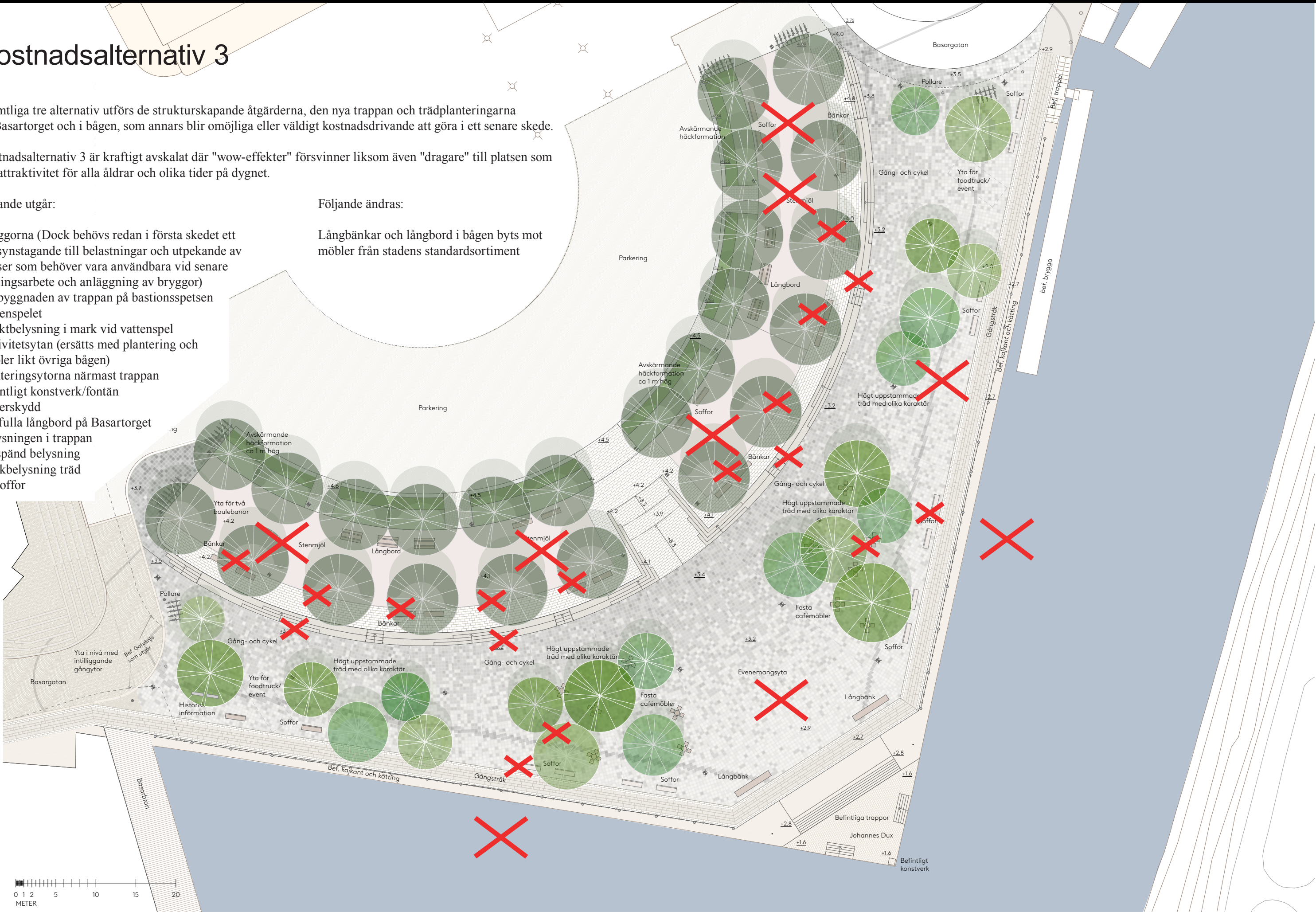
Kostnadsalternativ 3 är kraftigt avskalat där "wow-effekter" försvinner liksom även "dragare" till platsen som ger attraktivitet för alla åldrar och olika tider på dygnet.

Följande utgår:

- Bryggorna (Dock behövs redan i första skedet ett hänsynstagande till belastningar och utpekande av platser som behöver vara användbara vid senare pålningsarbete och anläggning av bryggor)
- Ombyggnaden av trappan på bastionsspetsen
- Vattenspelet
- Punktbelysning i mark vid vattenspel
- Aktivitetsytan (ersätts med plantering och möbler likt övriga bågen)
- Planteringsytorna närmast trappan
- Befintligt konstverk/fontän
- Väderskydd
- Lekfulla långbord på Basartorget
- Belysningen i trappan
- Linspänd belysning
- Markbelysning träd
- Solsoffor

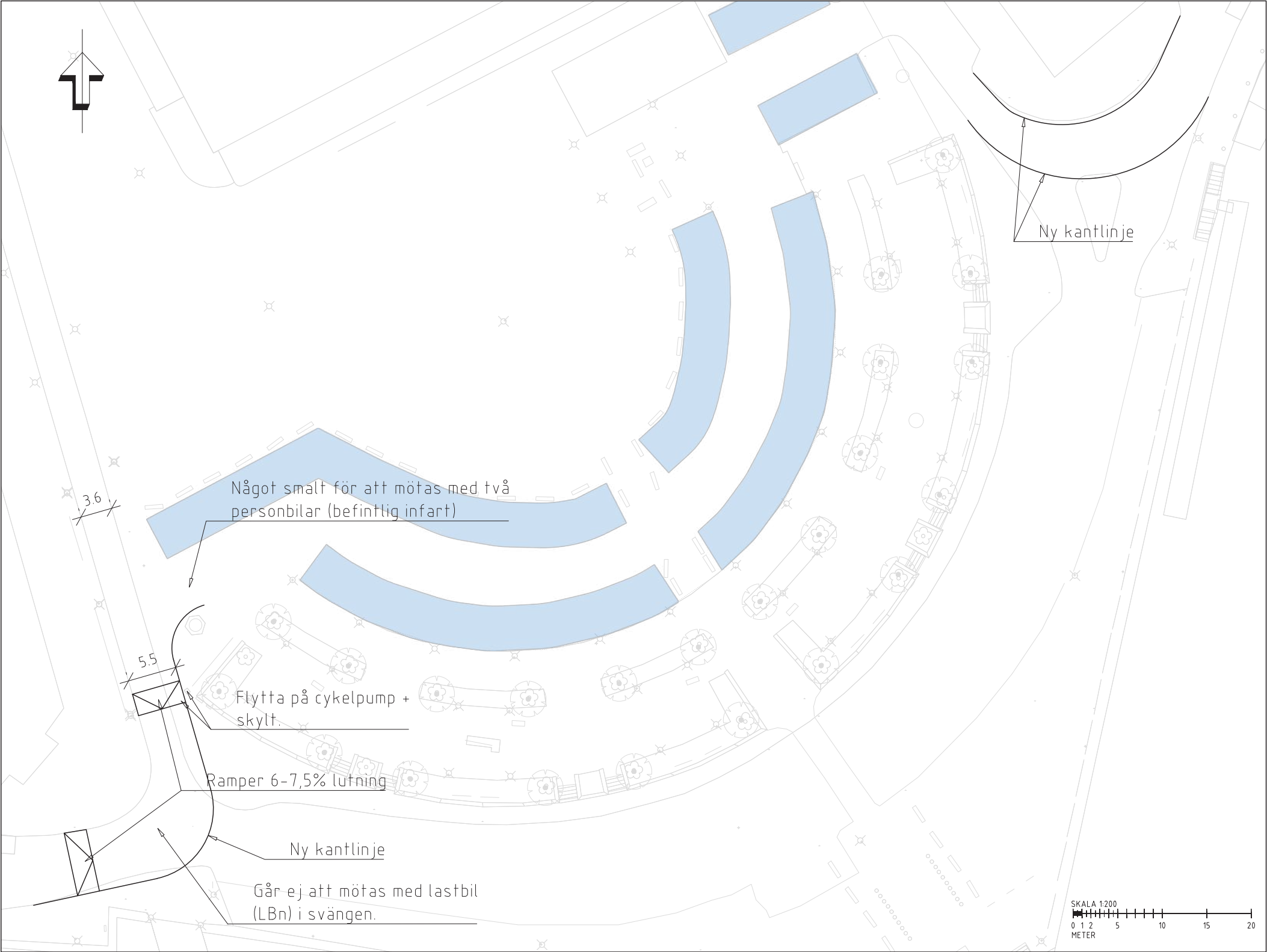
Följande ändras:

Långbänkar och långbord i bågen byts mot möbler från stadens standardsortiment

Trafikförslag

I samband med uppdraget togs ett förslag till ändrad trafikutformning i anslutning till Basartorget fram. Förslaget är framtaget utifrån tilltänkt trafikföring runt Kungstorget. Utformningsförslaget ska ses som ett principiellt förslag som behöver finjusteras och omarbetas i kommande skede i förhållande till platsens gestaltning samt den tidigare befästningslinjen som sträcker sig ut i korsningarna.

Basargatan vid
Kungstorget
Korsningsutformning
2024-07-08

Göteborgs
Stad